

# SamenBeter

werken aan vitale wijken

SamenBeter Wijken in 2020

Michael Milo

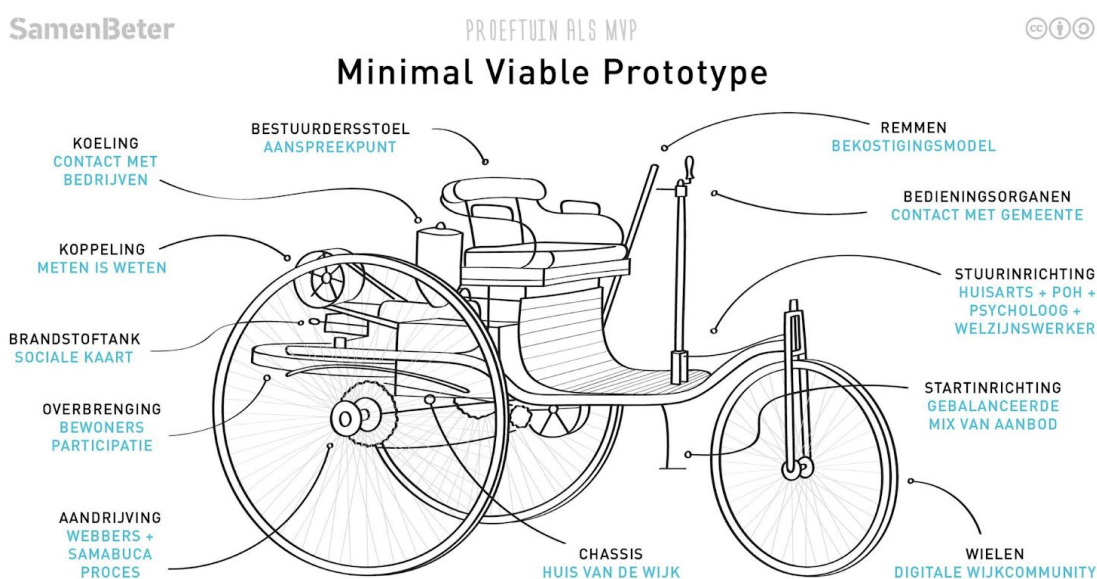
Gijs Ockeloen

26 September 2019

# Experimenten in Wijken: Het Minimal Viable Prototype

De activiteiten in SamenBeter heeft ontplooid in de 5 proeftuinen hebben grotendeels een 'kwalitatief' karakter. Dat maakt het moeilijk om te beschrijven wat bereikt is en hoe waardevol de inspanningen geweest zijn. Niettemin hebben we de SamenBeter Proeftuin Criteria geprobeerd te operationaliseren in een [Minimal Viable Prototype](#) (MVP). Dit zijn de criteria waarvan we vinden dat die aanwezig moeten zijn om het predikaat 'proeftuin' waardig te zijn. Meteen zeggen we erbij dat over elk van de criteria gediscussieerd kan worden. En dat is meteen een van de belangrijkste 'deliverables': dat er gediscussieerd wordt, dat het gesprek op gang komt, dat er informatie gaat stromen... *welke* informatie? Het klinkt misschien gek maar dat is dan weer minder van belang in de 'Action Learning' mindset die wij inmiddels omarmd hebben.

In de loop van 2019 hebben we met de proeftuinen samen nagegaan welke onderdelen een proeftuin minimaal zou moeten hebben om de validiteit ervan aan te kunnen tonen. Deze onderdelen zijn geïllustreerd in onderstaande illustratie van het MVP van de eerste automobiel:



In schema's houden we bij wat de status is van deze onderdelen in elk van de vijf proeftuinen.

Voor vier van de vijf proeftuinen gaan wij ervan uit dat de kwartiermaker erin gaat slagen dat ze aan het einde van 2019 voldoen aan meer dan 3/4 van het MVP en beschrijven zal hoe de criteria in hun geval zijn uitgewerkt. Redenen waarom criteria niet gehaald zijn zullen worden beschreven.

Voor 1 proeftuin (Roermond) hebben we in het kernteam in juni 2019 geconcludeerd dat er geen geloof is dat de proeftuin erin zal slagen het MVP grotendeels te realiseren. Met name

het ontbreken van een werkende e-Community, het gebrek aan verbinding van bewoners en het ontbreken van plannen in die richting, zien we niet op korte termijn opgelost. Overigens hebben we veel geleerd van de case Roermond hetgeen we zullen verwerken in de reflectie die eind 2019 wordt opgeleverd.

# Machines als Opschaalbare Best Practices

Het hoofddoel van de SamenBeter Wijk Experimenten is het realiseren van *opschaalbare best practices* van experimenten in wijken om de drempels weg te nemen op het gebied van de transformatie van ziekte naar gezondheid en vitaliteit.

Op 5 juni 2019 zijn tijdens een publieksevent in Amsterdam ([PannenBier](#)) deze opschaalbare *best practices* in de vorm van 'Machines' gepresenteerd.

*PannenBier* is in de bouw de viering van het bereiken van het hoogste punt. Pannenbier staat voor ons symbool voor de stand van zaken in de proeftuinen: De proeftuinen, die als prototype van de vitale samenleving ieder op hun eigen manier vorm geven aan het *Minimal Viable Prototype*, zijn startklaar. De tools en materialen zijn ontwikkeld, getest en beschikbaar.

Wat we in de wijk experimenten vooral hebben geleerd is dat het uiteindelijk om de *verbindingen* tussen de losse onderdelen van het MVP gaat. En vooral dat deze niet vanzelf vorm krijgen: We troffen vaak bestaande projecten die als onderdeel van het MVP konden functioneren. Maar wat we steeds meer in zagen is dat een mooi project op zich nog geen *ecosysteem* maakt. Er is bijvoorbeeld een wijkplatform, er is leverancier van eHealth, er is een inloophuis voor jongeren, maar het wordt pas een *ecosysteem* als de leverancier bereid is het eHealth aanbod niet via de eigen website maar op het wijkplatform aanbiedt, het inloophuis daar een digitaal loket openstelt en beminst en ook verwijst naar relevante eHealth modules.

Net zo maken *Single Sign On* en andere standaarden het gebruik makkelijker en nemen drempels weg maar worden vooral zinvol als er heel veel aanbieders op de community bereid zijn die standaarden te implementeren.

***Belangrijk learning point is dus: de aparte onderdelen zijn voor SamenBeter meestal het probleem niet, vooral de verbindingen hebben aandacht nodig! De aandacht moet uitgaan naar het vormen van een community in de wijk die hun projecten, aanbod, en de financiering ervan wil verbinden aan de proeftuin!***

Gaandeweg zijn wij tot het inzicht gekomen dat we de SamenBeter resources het best kunnen richten op het creëren van een microwereld binnen een gemeente waarin zaken als samenwerken, de community betrekken, wederkerigheid, delen, hulp vragen en bieden een voordeel zijn, of liever zelfs voorwaardelijk zijn voor succes.

Als je ergens een Elektriciteitscentrale neerzet en je legt een infrastructuur aan van kabels dan gaat de gemeenschap vanzelf elektrische apparaten maken en gebruiken. Net zo denken wij dat SamenBeter een *infrastructuur* moet neerzetten die bovenstaande, goeddeels verdwenen voorwaardelijkheden, faciliteert.

Deze infrastructurele elementen hebben we 'Machines' genoemd: Ze helpen de partijen in de proeftuinen om hun eigen onderdelen van het MVP, de projecten, producten te verbinden aan de andere elementen van het MVP.

De eerste machine heeft te maken de manier waarop omgegaan wordt met 'Vragen'. Waar de wereld steeds meer ingericht wordt op 'Antwoorden', faciliteert deze machine, die we 'de

*VraagBaak* genoemd hebben, de *Dialog* en het daarmee samenhangende *Menselijk kontakt*.

De tweede machine voorziet in een manier waarop zorgvrager en zorgaanbieder elkaar vinden. Niet via een verwijzing of loket maar bijvoorbeeld als gevolg van een van de hierboven beschreven 'dialogen': De *VitaliteitsMarkt*.

Tenslotte is er een derde machine die symbool staat voor de manier waarop we denken dat we de microwereld te kunnen organiseren en financieren: de SamenBeter Maatschappelijk Business Case (SaMaBuCa).

Samen hopen we dat deze machines, zoals het een 'derde orde verandering' betaamt, processen van vertrouwen, samenwerking en wederkerigheid op gang brengen. De machines faciliteren op die manier netwerkverbindingen op het gebied van inhoudelijke projecten, samenwerking, ICT, organisatie en financiering.

## De VraagBaak

Vanuit de opgehaalde verhalen en de ontwerp workshops in de proeftuinen om drempels in beeld te brengen en oplossingen voor deze drempels te ontwerpen is in de loop van 2018 de [VraagBaak](#) als concept naar voren gekomen. In eerste instantie bij wijze van 'unieke functionaliteit' die niet op facebook of nextdoor voorhanden was. In [februari 2019 is de VraagBaak](#) als een van de focuspunten gekozen en is een van de leveranciers gevraagd om een prototype te ontwikkelen.

Tijdens de doorontwikkeling in Westerpark gedurende [maart 2019](#) werd duidelijk dat de VraagBaak niet zozeer een functie is, maar een *community builder* van wijkbewoners, wijkinitiatieven, professionele aanbieders en iedereen die wil participeren in de wijk experimenten in experimenten kan verbinden.

Het in gebruik nemen van de VraagBaak in [Amsterdam](#) is vanuit het wijkperspectief dé methode om vanuit allerhande gezichtspunten en belangen in de proeftuin samenwerking op de e-Community te faciliteren. Het is daarmee een *opschaalbare best practice*, die later ook met een upgrade in [Eindhoven](#) is geïmplementeerd. Rotterdam zal in 2020 op basis van de *lessons learned* een versie 2.0 ontwikkelen.

Er zijn heel veel upgrades denkbaar die stap voor stap zullen worden geïmplementeerd. Een van de spannendste is een uiteindelijk landelijk gekoppeld vraagbaak netwerk. Daartoe is nodig dat de functionaliteit ook op andere platforms geïmplementeerd kan worden. In Amersfoort gebruikt met zo'n ander platform en daar wordt onderzocht of de Vraagbaak niet, bijvoorbeeld middels de eigen GIDS standaarden, gekoppeld kan worden.

In beide steden heeft een Action Learning Team van [stakeholders](#) zich verantwoordelijk gesteld voor het slagen van het experiment. Deze teams, met lokaal eigenaarschap gaan professionele- en publieke resources aan sluiten en hiermee bewoners werven. Deze teams vormen een redactie die dagelijks de nieuwe vragen bekijkt en zorgt dat er een relevant en gereputeerd persoon binnen een dag antwoord geeft. Onzin en off topic vragen worden

verwijderd. Op andere plaatsen in de communities worden links aangelegd die naar de VraagBaak verwijzen.

## De VitaliteitsMarkt

De VitaliteitsMarkt wil een antwoord zijn op het grote probleem dat er wel aanbod is maar dat het óf moeilijk vindbaar is (namelijk op een website die je waarschijnlijk niet kent) óf aangeboden wordt via een 'beperkend' kanaal. Bijvoorbeeld via de Appstores met hun eigen nadelen en beperkingen, of via een 'professionele partij'. Deze situatie heeft ertoe geleid dat het aanbod of vrijwel 'gratis' weggegeven moet worden (appstores) óf dat het ontwikkeld is om ingekocht te worden door 'professionele partijen' waarmee de bewoner minder centraal staat dan gewenst.

De [VitaliteitsMarkt](#) is voor het eerst als concept op 28 maart 2018 gepresenteerd tijdens een [werkbezoek van de VNG](#) aan de proeftuin Westerpark en als een van de Machines gepresenteerd op het PannenBier event op juni 2019.

Er is nog geen werkende digitale versie van de VitaliteitsMarkt maar die is hard nodig. Het FitKnip experiment kan gezien worden als een verbijzondering van de VitaliteitsMarkt: een voor iedereen bereikbare winkel voor eHealth met gecureerd aanbod en een financieringsmodel. De FitKnip wordt in het experiment met simpele middelen gebouwd als een *Progressive Website* en kunnen we wellicht eenvoudig ombouwen naar een site waar bewoners zelf ook aanbod kunnen plaatsen. En niet alleen eHealth maar ook diensten. Afrekenen kunnen we organiseren middels een virtuele currency die alleen waarde heeft in de 'VitaliteitsMarkt'.

Voor de VitaliteitsMarkt zijn de GIDS standaarden en koppelingen van groot belang. De leverancier die de weg naar zijn aanbod het makkelijkst maakt heeft een streepje voor op partijen die de bewoner weer eerst een eigen account laten aanmaken.

## De SaMaBuCa

Een van de vier transformatie principes van SamenBeter is het vormgeven aan een andere manier van financiering. Kort gezegd: hoe zorgen we er met elkaar voor dat niet ziekte (het huidige 'verdienmodel') maar gezondheid centraal staat in de financiering.

Vanuit een van de SamenBeter gedachten dat oplossingen voor complexe vraagstukken gevonden kunnen worden door de collectieve intelligentie van velen te ontsluiten, is aan het 'Groene Brein' (een netwerk van wetenschappers) gevraagd om een procesmodel te komen dat met alle betrokken al doende verder uitgewerkt kon worden.

Het 'Waarom', 'Hoe' en 'Wat' van is in de SamenBeter blog van [februari 2019](#) beschreven.

De SamenBeter Maatschappelijke Business Case, ofwel zoals deze machine op een bepaald moment genoemd is, de SaMaBuCa, is gericht op het smeden van bredere coalities dan alleen de oorspronkelijke initiatiefnemers in de wijken. Vooral de gemeenten en

verzekeraars moeten aan boord en zich verbinden aan de projecten om daarmee onderdeel te worden van de nieuwe vormen van samenwerking. Om meer fondsen te verkrijgen maar ook om het 'mentale' draagvlak te vergroten. Voor de werving heeft dit als gevolg dat andere partijen ook weer andere doelgroepen 'meebrengen' (jeugd, armoede, GGD cliënten etc).

In Eindhoven is daartoe een veelbelovende intentieverklaring getekend, in Rotterdam werkt men aan een Wijk BV, en in Amersfoort ligt er een voorstel om in een breder netwerk (Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd, Gemeente Utrecht, Zorgverzekeraar Zilveren Kruis, SG VWS, diverse aanbieders) een experiment starten met de SaMaBuCa ontschotte zorg en -financiering vorm te geven.

In Amsterdam zou de SaMaBuCa ook kunnen helpen om de verbreding van de coalitie in de proeftuin (met name met aan boord krijgen van gemeente en verzekeraar) vorm te geven.

De SaMaBuCa's voor Amsterdam, Amersfoort en Rotterdam zullen projecten voor 2020 worden.

## De Fitknip

[Het FitKnip experiment](#) is naast de ICT en Wijk Experimenten een derde pijler binnen het SamenBeter Plan van Aanpak 2018-2019. Het is nauw verbonden aan de VitaliteitsMarkt en eCommunity.

Doordat deelnemers aan de FitKnip in proeftuinen ook een account aanmaken op de e-Community zal het starten van het FitKnip experiment ook leiden tot meer users in de proeftuinen. Daarnaast zijn er partnerorganisaties waaronder verzekeraars, bedrijven, patiëntengroepen, en zorgverleners betrokken

De werving is gestart en we gaan in elk geval de deelnemers die uit de Wijken komen (4x250) aan de digitale platforms binden. Vervolgens krijgen die deelnemers periodiek een Nieuwsbrief.

Het aanbod omvat een 40-tal applicaties, merendeel progressive web apps. Drie aanbieders maken gebruik van SNS launch. Hieronder ook een 'nieuwe' partij. Deze zullen ook moeten koppelen met de bouwer van de FitKnip zodat we weer wat kunnen ervaren hoe dat in de praktijk werkt.

De kick off is uitgesteld naar 1 november omdat de Medisch Ethische Commissie nog geen goedkeur heeft gegeven.

De Staatssecretaris zal de FitKnip feestelijk aftrappen.

## Machines als Commons

Zoals beschreven is de belangrijkste functie van de SamenBeter Machines om processen op gang te brengen rond de centrale vraagstukken van de transformatie. De machines zijn allemaal op een niveau ontworpen die lokaal eigenaarschap bevordert en tegelijkertijd de mogelijkheid geeft om over proeftuinen heen (in potentie landelijk) te leren. SamenBeter wil ze samen met partners als [commons](#) doorontwikkelen. Immers: commons zijn als het ware nutsfuncties voor gebruikers die bepaalde waarden delen, waarbij processen en modellen van gezamenlijk eigenaarschap nodig zijn. Een belangrijke waarde in derde orde verandering. Daartoe zoeken we aansluiting bij organisaties die zich richten op de relatie tussen het Digitale en het Publieke Domein, met name [Public Spaces](#).

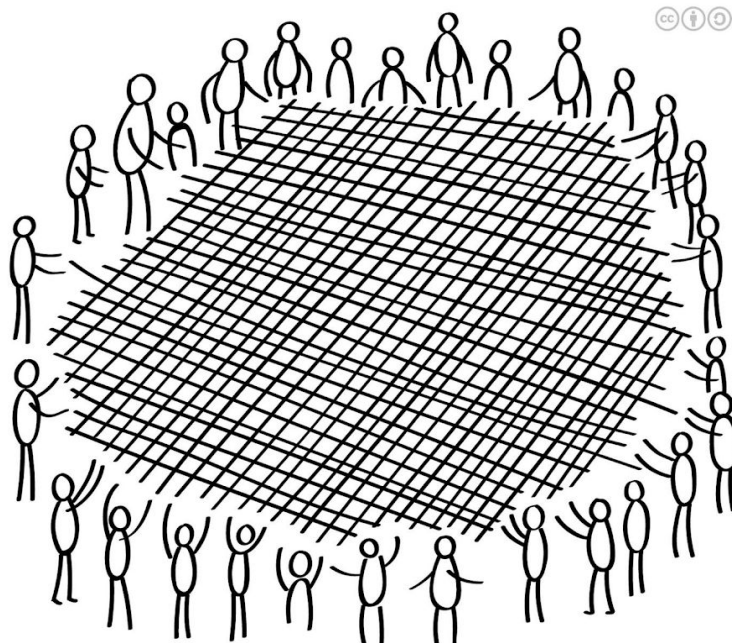
SamenBeter



### Commons

---

Nutsfuncties  
Gezamenlijk beheer & interafhankelijkheid  
Transformatie machines





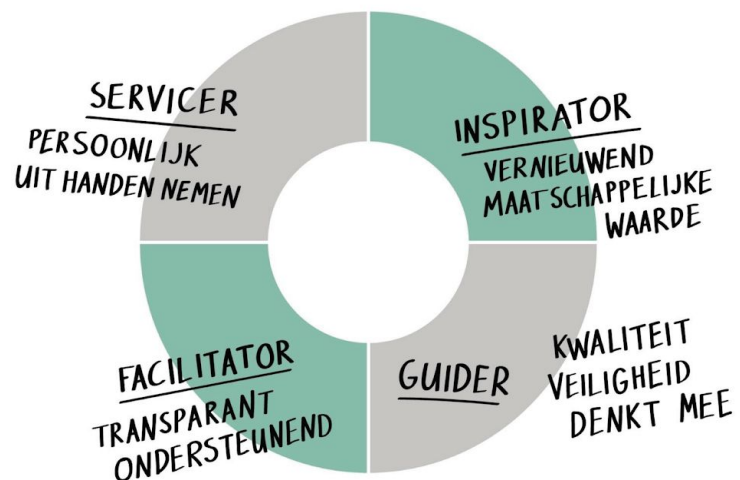
# Hoofdlĳn Plan van Aanpak SamenBeter 2020

SamenBeter



## Rollen

Nationaal en Lokaal  
In Netwerk van Netwerken  
Gids & Facilitator



Samen met Alles is Gezondheid, Zelfzorg Ondersteund!, Noaber, Menzis en VitaValley is in 2019 een verkenning gemaakt van de mogelijke rollen die we in Nederland als netwerk van netwerken op kunnen en willen pakken.

SamenBeter wil in de proeftuinen de rol van “Guide” (principes, veranderaanpak, netwerk van proeftuinen en experimenten) en “Facilitator” (toolkit, verandermachines nationaal doorontwikkelen als commons) oppakken. Hiermee krijgen de proeftuinen nog een jaar ondersteuning en kunnen ze zich hierin verder verzelfstandigen. Eind 2020 nemen de lokale ‘SaMaBuCa’ teams de financiering over.

Tegelijk wordt ook op nationaal niveau gewerkt aan de volgende stap: oogsten, opschalen, geleerde lessen. Hiertoe worden de proeftuinen gebruikt als experimenteer zone’s voor andere (zorg)programma’s en projecten. Denk aan het OZJ, KIC, Thrive.

2020 is het laatste jaar waarvoor bij de start van het project VWS gelden zijn gereserveerd. De subsidiebedragen zijn jaarlijks bewust afgebouwd met het doel dat het veld zelf na 4 jaar als eigenaar en financier verder zou kunnen gaan met de experimenten. In het 4e jaar (2020) is er voor het wijken ‘kernteam’ nog maar twee dagen per week begroot. De rest wordt gefinancierd vanuit de andere programma’s en projecten.

Dat betekent ook iets voor de Stichting Beter Met Elkaar. Beter met Elkaar moet in 2020 inzetten op een duurzame overdracht. Dat is ook de lijn die VWS formuleert:

Wij stellen voor om in een aanvraag voor 2020 op hoofdlĳnen twee bewegingen vorm te geven:

- Verduurzamen eigenaarschap experimenten in wijken. Eind 2020 zijn geüpdate versies van de VraagBaak, VitaliteitsMarkt, FitKnip en SaMaBuCa duurzaam en met lokaal eigenaarschap verankerd in de proeftuinen.
- Verduurzamen tools/ commons in landelijke netwerk (oogsten, opschalen, geleerde lessen). Denk aan het vormgeven van de VraagBaak, FitKnip en VitaliteitsMarkt op landelijk niveau. Denk aan het verder uitwerken en uittesten van een duurzaam businessmodel. Denk aan het opschalen van het gebruik de toolbox.

### **Action Learning Team**

SamenBeter concentreert zich nadrukkelijk op de rollen van Gids en Facilitator.

Samen met partners worden Action Learning Teams gevormd. In de proeftuinen, maar ook met andere programma's die zich richten op nationale doorontwikkeling van de commons en de toolbox.

Dus gebruik maken van de netwerken die er al zijn zoals:

- Samen met [KIC](#) Campus Action Learning en Events. SamenBeter participeert en neemt partijen mee, helpt organiseren events. Rol als Gids (samen met partners, maar ook leiden partners naar Campus en Action Learning Team) en Facilitator (helpen tools te ontwikkelen en beschikbaar te stellen).
- Een van de partijen in het landelijk action learning team wordt het [Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd](#). Zij verkennen sinds augustus 2019 hoe SamenBeter als manier van denken en doen hen kan helpen bij hun veranderopdracht. SamenBeter kan bijvoorbeeld een rol spelen in de experimenten binnen het opdrachtgever-/opdrachtnemerschap en andere thema's die centraal staan in hun veranderopdracht..
- Onderzoeken hoe met partners als Thrive, Nederland Gezondland, de 'community of interest', Texel, GGNet, Roermond, Leidsche Rijn, VNG eenzelfde soort samenwerking kan worden aangegaan.
- Met TNO, InHolland en een consortium van Jeugdpartijen worden verschillende aanvragen gedaan waarin SamenBeter door middel van de commons/ prototypes in deelneemt.

Plan/ Budget zie

[https://docs.google.com/document/d/1nmYTGgly6Qn4j4nV3l46Y6k9-OrwgpiZEdRu\\_5mau7U/edit](https://docs.google.com/document/d/1nmYTGgly6Qn4j4nV3l46Y6k9-OrwgpiZEdRu_5mau7U/edit)